

מפרט המבחן בשפת-אם עברית לכיתה ט', תשפ"ה

המבחן בשפת-האם עברית לכיתה ט' נועד להעריך את האוריינות הלשונית של התלמידים: הבנת הנקרא, הבעה בכתב ולשון. הערכה זו מבוססת על [חוזר המפמ"ר להוראת העברית בחינוך העל-יסודי – תשפ"ה](#) ועל הגדרות המיומנויות המופיעות [במסמך תפיסת הלמידה המתחדשת](#).

ההערכה לכיתה ט' מורכבת משני חלקים:

1. הערכה חיצונית – מבחן בהבנת הנקרא ובלשון
2. הערכה פנימית – משימה בהבעה בכתב

1. הערכה חיצונית – מבחן בהבנת הנקרא ובלשון

- המבחן יכול שלוש עד חמישה טקסטים מסוגות שונות ומסוגים שונים, ואורכם יחד לא יעלה על 2,000 מילים. ייתכנו גם טקסטים נלווים (רציפים ולא רציפים), כגון תמונה, טבלה, גרף והערות שוליים.
- השאלות במבחן יהיו מסוגים שונים, ובהן שאלות פתוחות ושאלות סגורות.
- בחלק של **הבנת הנקרא** יתייחסו השאלות למקור אחד או לכמה מקורות ויבדקו ממדי ההבנה האלה: איתור מידע, הבנה (פרשנות והיסק), הערכה ביקורתית ורפלקציה. ייבדקו גם רמת השליטה במאפייניהם של סוגי הטקסטים והסוגות וכן רכיבי המבנה של הטקסטים. בחלק מהשאלות יידרש מיזוג רעיונות מטקסט אחד או מכמה טקסטים. יישאלו שאלות גם על אוצר המילים העולה מן הטקסטים.
- ייתכן שיופיעו שאלות על הבחירות הלשוניות בטקסטים, כגון משלב הלשון וסגנון הכתיבה; ייבחנו מידת התאמתן של בחירות אלה לסוג הטקסט ולמטרת הכתיבה ומידת השפעתן על הנמענים.
- שאלות אחדות במבחן יבדקו גם מיומנויות שאינן ייחודיות לשפת אם: חשיבה יצירתית וחשיבה ביקורתית (לפירוט ראו את הגדרות המיומנויות [במסמך תפיסת הלמידה המתחדשת](#)).
- השאלות **בלשון** יבדקו את שליטתם של התלמידים בנושאים הלשוניים המוגדרים [בחוזר המפמ"ר](#) בדגש על הנושאים האלה:

- מערכת הפועל בגזרת השלמים – ניתוח, נטייה, מיון ויצירה על-פי שורש, בניין, זמן וגוף;
- משמעויות משקלים נפוצים: קָטַל, קָטַלְת, מְקַטֵּל, מְקַטֵּלָה, מְקַטֵּלָה;
- חלקי הדיבור, צורות בינוני;
- גרעיני המשפט הפועלי: נושא ונשוא (פועלי בלבד); התאם תחבירי;

- זיהוי סוגי משפטים: פשוט, מורכב, איחוי;
- פירוק משפטים ובניית משפט משני משפטים בקשר לוגי נתון;
- המרה ממשפט פעיל למשפט סביל ולהיפך;
- המרות מדיבור ישיר לדיבור עקיף ולהיפך;
- פירוק משפטים ובניית משפט משני משפטים בקשר לוגי נתון;
- פיסוק תקיין: נקודה, פסיק, סימן שאלה, סימן קריאה, נקודתיים ומירכאות;
- שם המספר: המספר המונה והמספר הסודר.

2. הערכה פנימית – משימה בהבעה בכתב

- המשימה בהבעה בכתב היא משימת המשך למבחן החיצוני, אך היא מיועדת להערכה פנימית בבית הספר. היא תיבדק על-ידי צוות המורים, והמידע שיתקבל מביצועי התלמידים במשימה זו יוכל לשמש את המורים בתכנון ההוראה בכיתה ובקידום התלמידים בתחום זה.
- במשימה יידרשו התלמידים לכתוב טקסט עיוני לכיד (קוהרנטי) בסוגה מוגדרת, לפי מטרות הכתיבה ולפי קהל היעד (הנמענים).
- חוברות הטקסטים של המבחן החיצוני יעמדו לרשות בית הספר, והתלמידים יוכלו להיעזר בהן בעת המשימה.
- מומלץ להעביר את המשימה לתלמידים ימים אחדים לאחר שנבחנו במבחן החיצוני.
- המשימה בנויה כך שמרבית התלמידים יוכלו לסיים אותה בתוך כשעה, אך חשוב לתת ארכה לתלמידים הזקוקים לה.